

# Mertebe dessany -10: Bilimi bolanyň hemme zady bolar!

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 21 января, 2025

Mertebe dessany -10: Bilimi bolanyň hemme zady bolar! X.

BILIMI BOLANYŇ HEMME ZADY BOLAR!

Näme üçin ýurdumyzyň ilkinji Prezidenti mertebeli Saparmyrat Türkmenbaşy Garaşsyz Türkmenistanyň syýasatynyň ugruny kesgitlände ilkinji nobatda täze "Bilim" syýasatyny öne sürdi? Sebäbi her bir döwletde bilim esasy zat. Türkmenem aýdypdyr ahyryn "Bilegi zor – birini ýikar, bilimi zor – müňüni" diýip. Köne bilim sistemasy indi garaşsyz Türkmenistanyň täze bilim ýodasy üçin ýaramsyz. Bize garaşsyzlyk ruhly bilim sistemasyny düzmek gerekdi. Durmuşyň ähli ugruny bilim kesgitleyär. Bize bilimli nesil gerek. Diňe bilimli bolup, Watany, ýurdy beýgeldip bolar. Men Pákistan Yslam Respublikasynda bolup gördüm. Şonda maňa ýurduň ilatynyň 75 prosentine golaýynyň düýbünden sowatsyzdygyny aýtdylar. Sowatsyz halk ýaramaz ýasaýar. Öz gününü görüp bilmeýär. Kim sowatly bolsa, şol hem baý. Bize baý nesil gerek! Goý, olar ýurdy öňküden-de ösdürsinler. Täze nesil eýýäm bilimi täzeçe alýar. Olar öz ata ýurduny öwrenýärler. Yöne olara öwredilýän materiallar döwrün talabyna laýyk bolsa ýagşy. Bir zat ýadyma düşýar. 1969-njy ýylda uniwersiteti tamamlanymdan soň, iberilen ýerime – Krasnowodsk (hazıırkı Türkmenbaşy) etrabyna işe bardym. Maňa raýon halk magaryf bölüminиň mekdepler inspektorynyň wezipesini berdiler. Inspektor diýen adam – barlagçy. Düşünjäm, tejribäm bolmasa-da, men inspektor. Ol az aýlykly wezipe eken.şonuň üçin oňa höwes edip durmaýan ekenler. Garaz, 4-5 aýdan soň meni gumuň içindäki birküçsany mekdepde inspektorlyk barlagyny geçirmäge iberdiler. Etrap merkezinden 250 kilometr ýol geçip, Gyzylgaýa şäherçesine bardym. Soň Altyguýruk diýen ýerdäki başlangyç mekdebe nähili barmalydygyny maňa düşündirdiler. Ol ýere maşyn örän seýrek

gidýän eken. Şonuň üçin düýeli gitmeli boldy. Ep-esli ýöräp bardyk. Men mekdep görjekdim. Görkezdiler. Bir otagdan ybarat hütdük ýaly jaý. Onuňam gapysyna gulp urulgy. Kanikul döwrem däl, dynçgünem däl. Mugallymlary nirede, direktor nirede? Okuwçylar hany? Görüp otursam, mugallymam, direktoram bir adam eken. Başlangyç mekdep bolansoň, onuň dört klasynnda ähli okaýan okuwçy 9 sany eken. Hemmesem bir otagda goşulyp, bile okadylýan eken. Mugallym nebitdagly bolansoň, bir ýarym aý mundan ozal öýne gidipdir. Şondan bäreň gelmändir. Okuwçylar diýilýänleriň iki-ýekesi bilen gürleşip görsem, hatda olaryň 4-nji klasda okaýanlary hem harplary doly tanamaýan eken. Emma mugallym welin “depder barlady, klas ýolbaçcysy boldy, kružogy alyp barýar, mugallym, direktor” diýip 460 manat aýlyk alýardy. Raýon halk magaryf bölüminiň mekdepler inspektorynyň aýlygy bolsa 90 manatdy. Bu zatlar şu günki ýaly ýadymda. Onsoň Garaýman diýen ýerdäki sekizýyllik mekdebe gitmeli boldum. Asudaja obajyk. Sekizýyllik mekdepde 40-a golaý okuwçy bar eken. Barysam çopanlaryň çagalary. Men ors dili sapagynyň okadylysyny barlamak üçin klasa girdim. Ors dili mugallymy türkmen oglany eken. ol bu ýere tussaglykdan çykandan soň iberilipdir. Ogurlyk edeni üçin basylanmış. Ýone gep mundadäl. Iň erbet ýeri, ors dili mugallymy ors dilini bilmeýän eken. Görüp otursam, asyl onuň hiç hili pedagogik bilimem ýok eken. Bilyänje ors sözlerinem tussaghanada öwrenenmiş Bu bir anekdot ýaly zat. Men raýon halk magaryf bölüminiň Sowetinde barlan iki mekdebimdäki ýagdaý barada mesele goýdum. “Başga kadr ýok” diýdiler. Soňra bu barada “Zähmetkeş” diýen raýon gazetinde makala bilen çykyş etdim. “Öz uçastogyň tankytlapsyň” diýip igendiler. Ýone raýkom, raýispolkom goşulyp, Altyguýrukda we Garaýmanda ýagdaýy düzetdim etdiler. Nireden düzelsin! Sistema giren zadyň düzelmekdigi öz-özünden belli ahyryny! Bu bir ýönekeý “gözdaňdy” oýnydy. Edil gumly çagalar sowat bermejek bolup, bilgesländen edilýän ýalydy. Gumda mal yzynda bolar ýaly çopan gerekdi.

Men bu zatlary mysal getirmek bilen, sowet bilim sistemasynyň derejesini görkezmek isledim. Indi bize öz-özümüzizi aldamak gerek däl. Çaga bir sagat okadylsa-da, şol bir sagadyň içinde

nähilidir bir peýdaly zady öwrense, düşünjesi bir gez beýgeler. Şonuň üçinem öwredilýän zat saýlanylyp-seljerilse ýagşy. Ynha diýeli, bu gün Berdi Kerbabáýewiň “Aýgytly ädimi” garaşsyz döwrüň nesline, düýbünden başga sistemada ýaşamaly nesle taryhy hakykaty öwredip bilermi? Partiýa komitetleriniň işini şöhlelendirýän “Nebitdag” romany, “Aýsoltan” powesti olara näme berer? Hydyr Derýaýewiň “Ykbaly”, Beki Seýtäkowyň “Doganlary” hem edil “Aýgytly ädim”, “Nebitdag”, “Aýsoltan” ýaly, öz döwrüniň ajaýyp eserleri. Olar kommunistik aňy, “ösen sosializmi” berkitmekde öz wagtynda belli bir roly oýnadylar. Towşan Esenowanyň “Şemşady”, “Günodgar uzan goly”, beýleki birentek eserler hem şeýle. Bu gün olary okuw programmasyna goşmak zerurmy? Bu eserler öz döwründe naýbaşy derejede gorlen eserler. Emma indi okuw kitaplarynda olaryň ýerini garaşsyz milli edebiýat eýelese, dogry bolmazmy näme? Elbetde, ýokarda atlary agzalan eserleri hem islän adam okabermeli. Bazar gatnaşygy döwründe neşir işleremuly biznes. Olar hususy neşirýatlarda gaýtalanylyp neşir edilip durulsa-da, hiç kime zyýan etmez diýip pikir edýärin. Muňa bazar diýilýär. Bazar gatnaşyklarynyň döwri kimdir birlerinden “kumirleriň” emeli döredilmegi bilen ylalaşyp bilmeýär. Ýurduň mertebesini belende göterýänler şeýle derejä – hormata mynasyp. Kumirleri şu günden gözlesek, ýaşňýamasak gerek! Eger klassyka derejesine çykan, türkmen halkynyň ruhuny götermäge niýetlenilen, aýdaly, Magtymgulynyň, Mollanepesiň derejesindäki olmez-ýitmez eserler bolsa, kim oňa garşı. Okuw programmasы giň. Biz bu gün Garaşsyz, baky Bitarap Watanymyza, onuň dünýä ýüzündäki mertebesine, mertebeli Serdarymyz Saparmyrat Türkmenbaşynyň edýän işlerine buýsanýarys. Buýsanç barada ata-babalarymyz şeýle pähmi miras goýupdyrlar:

“At üstünde oturan – bir sagt buýsanar. Eýer-esbap edinen – bir gün buýsanar. Öye gelin getiren – bir ýyl buýsanar” Menem şuny üstüne goşmakçy: “Garaşsyz Watany bolan – ömürlik buýsanar”.

Hawa, Taryh ýalandan başga hemme zady içine siňdirýär. Saparmyrat Türkmenbaşy şeýle diýipdi: – Türkmenistan döwleti döredi. Yza ýol ýok! Bu dünýäde Türkmenistan döwletiniň barlygy – taryhy hakykat. Ol Müdimidir, Bölünmezdir, Jebisdır, Bakydyr! Ony esaslandyran, berkarar eden, jahana tanadan Saparmyrat Türkmenbaşydyr! Bu taryhy hakykaty inkär edip biljek hiç zat ýokdur! Beýik Taňrynyň ýeke bolşy ýaly, Hakykat hem ýekedir. Taňrynyň ýekeligine dil ýetirseň, saýrap duran diliňden jyda düşersiň. Hakykatyň ýekeligine dil ýetirseň, göni barýan ýoluňdan jyda düşersiň!

\* \* \*

Ine, mertebe dessany hazırlıkçe şeýle. Elkyssasyny ýazyp gutarmak mümkün däl. Ol dowam eder. Namalaryny galamdaşlarym, şahyr dostlarym bireýýäm ýazdylar. Ýene ýazýarlar. Tutuş türkmen ili goşgy ýazýar, nama aýdýar. Watan hakda, halk hakda, Serdar hakda, mertebe hakda. Bu – tükeniksiz tema! Mertebe dessany tükenmeýän dessandyr!

25.08-01.09.1998-nji ýyl.

(soňy)

Allaguly ÝUSUBOW,  
žurnalist. Publisistika